

VERSLAG HAALBAARHEIDSONDERZOEK

Lange Wijngaardstraat 14

in Haarlem



Foto Joods Gemeentgebouw, c. 1910. Noord-Hollands Archief

Datum: 11-11-2021

Inhoud	
01 INLEIDING	3
02 HET GEBOUW	3
03 OPENBAAR GEBRUIK GEMEENTEGEBOUW	6
04 FINANCIËLE ANALYSE	9
05 SAMENVATTING EN PERSPECTIEF	9
06 BIJLAGE SCHETSONTWERP	11
07 BIJLAGE HERSTEL STUCPLAFONDS	13
Inleiding.....	14
Hoofdstuk 1: Opbouw bestaande plafonds en wijze van herstel.	15
Hoofdstuk 2: Bijzonderheden ten aanzien van herstel bestaande plafonds.	16
Hoofdstuk 3: Foto's van de te herstellen plafonds.	16
Hoofdstuk 4: De opbouw van mogelijk te vervangen delen plafond.....	17
Hoofdstuk 5: Verflagen.....	19
Samenvatting werkzaamheden stucplafonds 1e verdieping en schouwboezem Lange Wijngaardstraat 14 Haarlem.	20

01 INLEIDING

Stadsherstel is door de afdeling Vastgoed van de gemeente Haarlem benaderd om te onderzoeken of het mogelijk is het pand Lange Wijngaardstraat 14 te restaureren en zodanig te herbestemmen dat in het pand ruimte wordt geboden voor herleving van de Joodse traditie en geschiedenis.

Het pand is in eigendom bij de gemeente Haarlem en aan het einde van de negentiende eeuw gebouwd door architect D.E.L. van den Arend als Joods bijeenkomstgebouw en is een gemeentelijk monument met een façade in neoclassicistische stijl.

Aan het verzoek ligt een aangenomen motie in de gemeenteraad ten grondslag. Bij de planvorming is het comité Joods Gemeentegebouw Haarlem betrokken, later omgezet in Stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem. Deze stichting heeft een programma opgesteld van Joods-historische en Joods-culturele functies en activiteiten die in het gebouw een plaats zouden kunnen krijgen.

02 HET GEBOUW

Stadsherstel heeft in haar 65-jarige bestaan al vele panden gerestaureerd en vaak van een nieuwe bestemming voorzien. Stadsherstel houdt het gerestaureerde vastgoed in bezit, om langdurig het onderhoud op peil te houden én om de bestemming en het gebruik te houden zoals het bij de restauratie werd beoogd. Het grootste deel van het bezit bestaat uit Rijksmonumenten, maar er zijn ook veel Gemeentelijk of Provinciale monumenten in beheer bij Stadsherstel. Ook is er bezit zonder dergelijke status, dat toch de moeite waard is om gewetensvol geëxploiteerd te worden. Het zijn altijd de eigenschappen van het gebouw die centraal staan bij het bepalen van de mogelijkheden van het gebouw voor de toekomst.

Aan architectenbureau Rappange & partners heeft Stadsherstel opdracht gegeven in een schetsontwerp te onderzoeken of het mogelijk is om een aantal woningen in het gebouw te realiseren, die als kostendrager kunnen dienen voor een maatschappelijke en culturele programmering van een deel van het gebouw. Dat programma zou dan plaats kunnen vinden in de twee zalen op de eerste verdieping, mogelijk ook in de daaronder gelegen leslokalen.

Rappange heeft eerst het gehele pand ingemeten en de bestaande toestand uitgetekend. Architect Kees Doornenbal is met een schetsontwerp gekomen, dat na overleg nog is geoptimaliseerd, waarbij uiteindelijk aan de rechterzijde van het pand op de begane grond een woning met insteekverdieping is gesitueerd van 75 m². Deze woning heeft een eigen entree aan de rechterzijde van het pand.

Een tweede woning van 54 m² is gesitueerd op de eerste verdieping, eveneens aan de rechterzijde. Ook deze woning heeft een kleine insteekverdieping. Als toegang wordt gebruik gemaakt van de in het midden van de voorgevel gelegen toegangsdeur.

Deze toegang wordt ook gebruikt ten behoeve van de ontsluiting van de derde, vierde en vijfde woning, die gelegen zijn in de kapverdieping van het gehele pand. Deze woningen zijn ieder zo'n 65 m² groot.

De toegang aan de linkerzijde van het pand is ten behoeve van de ontsluiting van de bedrijfsruimten. Een brede gang voert naar een trap naar de eerste verdieping. Achterin zou een lift geplaatst kunnen worden, zodat de verdieping ook rolstoeltoegankelijk wordt. In deze gang is ook nog plaats voor twee toiletten. Bovendien kan er met een aan te brengen insteekverdieping nog een opslag worden gecreëerd.

Op de begane grond zijn wat Stadsherstel betreft kantoorruimtes gedacht, die bij voorkeur een ondersteuning kunnen bieden aan de activiteiten in de zalen op de verdieping. Een alternatief is (één van) deze lokalen te gebruiken als expositie en herinneringsruimte. Eventueel zou er een nieuwe toegang tot de kelder kunnen worden gemaakt, als deze kelder een geschikte functie zou krijgen, zoals bijvoorbeeld een expositieruimte.

De zalen op de eerste verdieping worden allebei voorzien van een pantry. Deze twee zalen vormen met elkaar een suite, die door middel van dubbele schuifdeuren van elkaar kunnen worden gescheiden of met elkaar in verbinding gebracht. De zalen zijn geschikt voor bijvoorbeeld bijeenkomsten, vergaderingen, optredens, lezingen en feestelijke gebeurtenissen.

Op deze verdieping zijn nog twee toiletten aanwezig. Via de pantry is een insteekverdieping bereikbaar, die als kantoortje dienst kan doen. Vanuit de zaal aan de voorzijde kan men ook nog het trappenhuis bereiken van de woningen, zodat een extra vluchtweg is gerealiseerd.

De situering van de woningen in de kapverdieping boven de twee zalen is kritisch wat betreft geluidsoverdracht. In de zalen zelf kunnen nauwelijks geluiddempende maatregelen worden genomen vanwege het monumentale karakter van het plafond. De kooflijst met acanthusbladeren loopt door tot aan het plafond, hierdoor is een verlaagd akoestisch plafond geen optie. Stadsherstel gaf LBP Sight opdracht nader onderzoek te doen naar de mogelijkheden en beperkingen.

Na een geluidsmeting concludeerde het bureau dat de mogelijkheden in het bestaande pand zeer beperkt zijn. Redelijkerwijs is het niet mogelijk om in de ruimte versterkte muziek te draaien, zoals bij feesten e.d. gebruikelijk is. De mogelijkheid om de geluidsisolatie in de bestaande situatie te verbeteren zijn daarvoor te gering.

Achtergrondmuziek in combinatie met een aantal bezoekers/gasten in de ruimte is binnen de regelgeving wel toegestaan, zoals gebruikelijk in een restaurant of eetcafé (of vergelijkbare situatie). Dit betekent dat de geluidsproductie beperkt moet blijven tot maximaal 75 dB(A) en dat uiterlijk tot 23.00 uur. De consequentie hiervan is dat het organiseren van feesten en/of optredens met versterkte muziek niet mogelijk is. Voor incidentele feesten zou maximaal 12x per jaar een ontheffing geregeld kunnen worden in overleg met de gemeente Haarlem.

Zelfs bij dit beperkte geluidsniveau zijn flinke isolatiemaatregelen nodig om aan het bouwbesluit te kunnen voldoen. Deels zullen deze in de plafondspouw plaatvinden door het inblazen van cellulose vlokken, deels op de zoldervloer. Hierdoor komt deze omhoog, hetgeen de vrije stahoogte vermindert. De resterende hoogte voldoet aan het vereiste minimum van 2.10 – 2.20 m van het bouwbesluit voor bestaande bouw.

Onderzocht werd ook of de mogelijkheid bestaat de geluidsisolatie te verbeteren door het aanbrengen van een zand/cement- of betonvloer. Het extra gewicht van zo'n vloer behoeft echter zoveel aanvullende constructieve maatregelen, dat dit financieel niet opportuun is en de winst in geluidweerstand is dan nog bescheiden.

Naast de aanvullende maatregelen in de plafondspouw en zoldervloer, zullen er in de zalen achterzetramen met een hoge geluidsisolerende waarde geplaatst moeten worden. Dit past in de toch al voorgenomen maatregelen vanwege verduurzaming en wordt algemeen als oplossing voor monumentale raamopeningen geaccepteerd.

Het gebouw staat in een smalle straat en dichtbebouwde buurt. Geluid verplaatst zich niet alleen verticaal door het gebouw, maar ook via een omweg (flankerend) door de smalle straat naar de woningen in het gebouw zelf en naar de burens aan weerszijden en tegenoverliggend. Ook is er een grens aan wat je in het gebouw aan geluidsisolatie kunt realiseren. De ervaring van Stadsherstel is dat niet zozeer de geluidsisolatie, maar het gedrag van de bezoekers bij verlaten van evenementen van het grootste belang is. Hetzelfde geldt voor de afvoer van de catering, of bijvoorbeeld licht- en geluidsinstallaties na afloop. LBP bevestigt dit in hun rapportage.

Restauratievisie

Stadsherstel restaureert al meer dan een halve eeuw voornamelijk rijksmonumenten. In de aanpak is er geen verschil met het restaureren van gemeentelijke monumenten. Stadsherstel is erkend als "Professionele Organisatie voor Monumentbehoud" en heeft dus een POM-status. Dit betekent dat iedere restauratie volgens de richtlijnen van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit met gebruikmaking van de daar ontwikkelde uitvoeringsrichtlijnen wordt uitgevoerd.

De restauratie van het casco is door de gemeente uitgevoerd. Bij de restauratie van het interieur en het toevoegen van de woningen op de zolderetage geldt hoe dan ook dat er een omgevingsvergunning zal worden aangevraagd. Stadsherstel zal daarbij intensief contact hebben met bouwtoezicht én monumentenzorg van de gemeente Haarlem.

Voor de binnenzijde van het gebouw geldt dat het uitgangspunt het behoud van alle aanwezige historische materialen is. Dat betreft in ieder geval de nog aanwezige binnendeuren en kozijnen, aanwezige decoraties, aftimmeringen, profileringen, en natuurstenen (vloer)-afwerkingen. Ook wordt de bestaande indeling voor zover overeenkomend met de historische situatie zoveel mogelijk gerespecteerd. In de zalen wordt de oude structuur hersteld door de ingebrachte doorloop te verwijderen, net als de insteek.

Het gaat voor wat betreft de aanwezigheid van historische materialen vooral om de linker entree, de leslokalen en de zalen op de eerste verdieping. In de rechterbeuk van het pand zijn door de bewoning en aangebrachte tussenvloeren al veel minder originele details meer aanwezig. De zolder is feitelijk nooit ingericht.

Vóór de start van de restauratie zal een kleurenonderzoek worden uitgevoerd. De toe te passen kleuren zullen op basis van dat onderzoek worden bepaald. Voor het herstel van de rijk geornamenteerde plafonds in de zalen werd een advies ingewonnen van een deskundige op dit gebied. Dit advies is als bijlage bijgevoegd. Op vergelijkbare manier zullen de stucwerk ornamenten van de leslokalen worden benaderd. Tot heden konden wij deze lokalen niet bezoeken.

Voor de wandafwerking van de zalen is verder onderzoek nodig om te bepalen hoe deze er oorspronkelijk heeft uitgezien en hoe dit beeld is te herstellen. In de zaal op de verdieping aan de achterzijde heeft een schouw gezeten. Daarvan is nog een restant aanwezig, maar het onderste deel ontbreekt. Helaas is er nog geen foto gevonden van deze schouw, maar aan het aanwezige restant is wel te zien dat het uiterlijk verschilt van de schouw in het lokaal aan de straatzijde. Het restant zal in elk geval behouden blijven. In overleg met monumentenzorg zal bepaald worden of en hoe deze schouw gereconstrueerd wordt.

Op de nu gebruikte schetsontwerpen zijn geen installatie ingetekend. Dit dient in de uitwerkingsfase nog te gebeuren. Het is ondenkbaar dat dit geen effect op het uiterlijk van het interieur van de zalen en de leslokalen zal hebben. Het gaat met name om de luchtbehandeling, sinds Corona een belangrijk installatie onderdeel. Er zullen roosters geplaatst moeten worden om lucht in- en uit te blazen.

Duurzaam

Stadsherstel besteedt bij iedere restauratie veel aandacht aan duurzaam restaureren. Hierbij wordt vooral gekeken hoe een gebouw in de toekomst langdurig energiezuinig kan presteren. Isolatie is daarbij vaak een grote uitdaging, omdat de monumentale waarde van het gebouw van groot belang is. Toch lukt het vaak om goed oplossingen te vinden en prestaties neer te zetten die vergelijkbaar zijn met de eisen die bij nieuwbouw gelden. Voor het verwarmen wordt meestal voortgeborduurd op toekomstige bronnen, zoals bijvoorbeeld stadsverwarming. In Haarlem werd ook al een grondbron aangelegd om een heel complex van het gas af te krijgen (het Rosenstock Huesseyhuis). Ook wordt er altijd geïnventariseerd welke delen van de daken geschikt zijn om er pv-panelen op te plaatsen. In Leiden werd onlangs op een rijksmonument een heel dakvlak van zonnepanelen gemaakt. Op de Lange Wijngaardstraat 14 ziet het er naar uit dat een groot deel van het dak geschikt is om van buiten te isoleren en om er pv-panelen op te plaatsen. De met pannen gedekte delen van het dak worden naar alle waarschijnlijkheid van binnen geïsoleerd. Stadsherstel heeft veel ervaring met isolatie aan de binnenzijde van daken en is zich ervan bewust dat de detaillering zorgvuldig dient te worden bepaald en uitgevoerd, zodat condens schade door isoleren zich niet voor kan doen. Na het dak treedt doorgaans het meeste warmteverlies op via de ramen. Dat zijn bovendien de plekken waar veel tocht optreedt. Stadsherstel heeft ruime ervaring met isolatie van ramen en ziet goede mogelijkheden voor het plaatsen van achterzetramen in dit monument. Een bijkomend voordeel zal zijn dat er minder geluidsoverdracht plaats vindt. Gevelisolatie kan vaak ook worden toegepast, maar aan de buitenkant

is dat hier niet haalbaar. Alleen op plekken waar het beeld niet verstoord wordt, zouden geveldelen aan de binnenzijde geïsoleerd kunnen worden. Met betrekking tot ventilatie wordt altijd onderzocht of er mogelijkheden zijn om balansventilatie toe te passen met warmteterugwinning (WTW). Dit betekent dat de lucht die naar buiten wordt geblazen via een apparaat gaat, die de warmte van de afgeblazen lucht overdraagt op de lucht die het gebouw in gaat.

Conclusie ontwerpfase

Het is mogelijk een vijftal woningen in het pand te realiseren. De woningen in de kapverdieping beperken het gebruik van de zalen: feesten en optredens met versterkte muziek zijn niet mogelijk. Alleen bijeenkomsten met achtergrondmuziek zijn mogelijk. De gemeente Haarlem biedt de mogelijkheid daar uitzonderingen op te maken.

03 OPENBAAR GEBRUIK GEMEENTEGEBOUW

De Stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem heeft een plan uitgewerkt, waarbij zij in eerste instantie in de twee grote zalen op de eerste verdieping hun activiteiten willen uitvoeren. De stichting wil haar ambities stapsgewijs en in de loop der jaren realiseren. De eerste beleidsperiode 2023-2024 is gericht op het in gebruik nemen van het Educatie- en herinneringscentrum en Cultureel Platform in de vroegere vergaderzalen op de eerste verdieping. In de beleidsperiode 2024-2027 wil de stichting zo mogelijk ook de ruimtes van de vroegere godsdienstschool op de begane grond gaan huren.

Het beoogde programma van de stichting valt uiteen in 2 hoofdactiviteiten:

A: Expositie- en herinneringscentrum en

B: Cultureel Platform

A: Expositie- en herinneringscentrum:

Het plan gaat uit van een vaste expositie die de geschiedenis toont van de Joodse gemeenschap in Haarlem en omgeving, aan de hand van (replica's van) foto's, filmbeelden, documenten, boeken en tijdschriften en religieuze- en gebruiksvoorwerpen, vanaf de achttiende eeuw tot aan de periode van de moeizame wederopbouw van de gemeenschap na de Tweede Wereldoorlog.

De expositie bevat tevens een digitale presentatie van persoonlijke verhalen van overlevenden en nabestaanden, met inbegrip van onderduikers en/of hun nabestaanden.

Een tijdbalk met tekst en illustraties geeft de historie in kort bestek en op overzichtelijke wijze weer.

De expositie besteedt speciale aandacht aan de geschiedenis van het Joods Gemeentegebouw en zijn gebruikers en bewoners, als centraal punt van het Joodse leven in Haarlem en wijde omgeving.

Naast de vaste opstelling bestaat in het Expositiecentrum de mogelijkheid voor wisseltentoonstellingen over het Joodse leven in Haarlem e.o. en daaraan verwante thema's, die een meer nationaal of zelfs internationaal karakter kunnen hebben en eventueel aanhaken bij actuele thema's en ontwikkelingen.

Om de vaste expositie en wisseltentoonstellingen te kunnen realiseren is een inrichting nodig met expositiemeubilair (vitrinekasten), museumverlichting en passende stoffering. Deze inrichting is eigentijds, maar sluit tegelijk goed aan bij het historische karakter van het interieur.

Het Herinneringscentrum vormt een apart gedeelte; dat wil zeggen: het staat wel in verbinding met de expositieruimte, maar is hier tegelijk subtiel van onderscheiden.

Het Herinneringscentrum herdenkt de in de Holocaust vermoorde Joden uit Haarlem en omliggende gemeentes. Dit gebeurt aan de hand van een digitale presentatie van de namen van de ongeveer 1000 omgekomen Joodse burgers, geïllustreerd door foto's, persoonlijke herinneringen, getuigenissen en documenten, dit alles in gedigitaliseerde audiovisuele vorm. Hiervoor dient audiovisuele apparatuur

en software in het Herinneringscentrum aanwezig te zijn. De apparatuur is op een passende manier geïntegreerd in het historische interieur.

In het Expositiecentrum wordt ook anderszins informatie beschikbaar gesteld over de geschiedenis van Joods Haarlem, te denken valt aan een gedrukte route door de stad en verwijzingen naar andere lieux des memoires en informatiebronnen, zoals de eerste synagoge aan het Goudsmitpleinje, het huis van Rabbijn de Vries aan de Bakenessergracht, het Namenmonument aan het Philip Frankplein, het Corrie ten Boomhuis, de Namenmonumenten in Bloemendaal, Heemstede en Zandvoort, de verschillende Joodse begraafplaatsen in Haarlem en omgeving, alsook de hedendaagse synagoge aan de Lanckhorstlaan in Heemstede. Deze informatie wordt aangeboden in verschillende talen.

Op den duur zullen hier nog meer informatiedragers en media ter beschikking kunnen komen voor bezoekers die zich willen verdiepen in het onderwerp.

Er wordt ook verwezen naar de verschillende instellingen van het Joods Cultureel Kwartier in Amsterdam. Het JCK zal op zijn beurt informatie verschaffen over het Haarlemse Expositie- en Herinneringscentrum.

Voor deze servicegerichte elementen dient meubilair (drukwerkhouders, kasten) aanwezig te zijn. Tevens is er een balie voor een museummedewerker.

De Stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem, zal het beheer en de programmering van het Expositie- en Herinneringscentrum verzorgen. Vanuit de boezem van de Stichting zal een professional met dit curatorschap worden aangesteld.

Bovendien organiseert de stichting er rondleidingen en andere activiteiten, zoals lezingen, kleinschalige uitvoeringen en andere evenementen.

De Stichting richt zich op educatie aan zowel volwassenen als jongeren. Het Herinneringscentrum heeft lesmateriaal beschikbaar voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs over de geschiedenis van Joods Haarlem e.o. en het Joods leven in het algemeen. Er worden rondleidingen gegeven in de expositieruimten en het herinneringscentrum in de bovenzalen (de vroegere vergaderzalen op de eerste verdieping). Speciale aandacht wordt gegeven aan de gevolgen van antisemitisme, racisme, discriminatie, vervolging en uitsluiting, juist met betrekking tot de huidige tijd.

Het Educatie- en herinneringscentrum is in eerste instantie gedacht in de ruimtes op de verdieping. Voor de verdere toekomst wil de stichting, zo mogelijk, ook de ruimtes van de vroegere godsdienstschool op de begane grond gaan huren.

De nog bestaande historische interieurelementen, details en ornamenten in de gang en schoollokalen dienen sowieso te worden gerestaureerd of - indien mogelijk en gewenst - te worden gereconstrueerd, opdat de vroegere Joodshistorische sfeer van het gebouw zo authentiek mogelijk wordt ervaren. In een van de vroegere schoollokalen kan de vroegere sfeer worden opgeroepen aan de hand van gereconstrueerd schoolmeubilair.

B. Cultureel platform

In de vroegere vergader- annex ontvangtzalen op de eerste verdieping, manifesteert zich ook het Educatie- en herinneringscentrum. Deze twee zalen vormen met elkaar een suite, die door middel van dubbele schuifdeuren van elkaar kunnen worden gescheiden of met elkaar in verbinding gebracht. Dit biedt de mogelijkheid om het totale oppervlak van het Cultureel platform, in combinatie met het Educatie – en herinneringscentrum, naar believen te vergroten of te verkleinen, waardoor een geschikte ambiance voor de activiteiten kan worden gecreëerd.

Deze ruimtes, die op de beletage van het gebouw liggen, dienen zoveel als mogelijk in oorspronkelijke staat te worden gerestaureerd, zodat de vroegere grandeur die zij voor de Joodse gemeenschap representeerden, weer zichtbaar is. Bijzondere aandacht dient hierbij uit te gaan naar de ornamenten

(kooflijst met acanthusbladeren, die een Joods-symbolische waarde hebben), schoorsteenmantels, wandbekleding (behang) en plafondversiering (rozetten met kroonluchters). De verdere stoffering/meubilering moet hierbij aansluiten (vloer, wandverlichting, kasten, raambekleding).

In de visie van de Stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem keert voor de ramen aan de voorzijde een replica van de grote vergadertafel terug, met inbegrip van de stoelen, en idealiter ook een replica van het tapijt met symbolische Joodse motieven (acanthusbladeren), dat hieronder lag. Deze onderdelen behoren tot de vaste museale setting die bezoekers of deelnemers aan rondleidingen tonen hoe deze ruimtes vroeger functioneerden en eruitzagen. Indien nodig wordt het meubilair bij culturele activiteiten aan de kant geschoven.

Fotografische representaties aan de wanden tonen het vroegere gebruik van deze zalen.

Voor het functioneren van de activiteiten dienen verschillende basisfaciliteiten aanwezig te zijn, zoals audiovisuele techniek, meubilair (m.n. stoelen), kitchenette.

De te houden activiteiten mogen nooit geluidsoverlast of andere vorm van ongemak voor de bewoners van het pand en de omwonenden veroorzaken.

De Stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem, zal de programmering en exploitatie van het Cultureel platform verzorgen.

De verschillende activiteiten van het Cultureel platform bestaan uit:

Activiteiten die samenhangen met het Expositie- en Herinneringscentrum in het algemeen, zoals lezingen, uitvoeringen, optredens, ontvangsten, rondleidingen.

Te denken valt aan:

Kleinschalige (klassieke) muziek- en theateruitvoeringen door onder meer jong talent.

Educatie voor het basis- en voortgezet onderwijs, zoals rondleidingen.

Workshops waarin de gevolgen van vooroordelen en antisemitisme met leerlingen van het basis en voortgezet onderwijs besproken worden.

Activiteiten die samenhangen met specifieke gebeurtenissen in het Expositie- en Herinneringscentrum, zoals vernissages en lezingen.

Wisselexposities kunnen als onderwerp hebben hedendaagse Joodse kunstenaars, Joodse kunstenaars uit het verleden, dagelijks Joods leven vroeger en nu, rituele gebruiken en voorwerpen e.d.

Activiteiten die samenhangen met de geschiedenis van Joods Haarlem e.o. in het algemeen, zoals bijeenkomsten Open Joodse Huizen, Open Monumenten Dagen, Europese Dag van de Joodse Cultuur e.d.

Activiteiten die samenhangen met hedendaags Joodse leven, in Haarlem en daarbuiten, ter aanvulling van bestaande activiteiten in de synagoge te Heemstede. Te denken valt aan bijeenkomsten, vergaderingen, feestelijke gebeurtenissen, zowel van organisaties, verenigingen en stichtingen als van particulieren.

Verder zal er ruimte zijn voor activiteiten gericht op jongeren en jongerenverenigingen, studiebijeenkomsten en lezingen.

Conclusie

De stichting wil een museale opstelling en herinneringscentrum realiseren op de eerste verdieping en de zalen gebruiken voor culturele activiteiten. Daarbij stelt zij dat de ruimten zo goed mogelijk gerestaureerd en gereconstrueerd moeten worden naar de oorspronkelijke verschijningsvorm. Er is een professionele inrichting nodig met tentoonstellingsmeubilair en audiovisuele middelen. Indien de klimaatbeheersing en beveiliging museaal dienen te zijn, dan zal de huurder hier zelf een financiering voor moeten organiseren. Voor de toekomst wil de stichting, zo mogelijk, ook de ruimtes van de vroegere godsdienstschool op de begane grond gaan huren.

04 FINANCIËLE ANALYSE

De paragraaf met de financiële analyse is als aparte bijlage opgenomen <GEHEIDMHOUDING>

05 SAMENVATTING EN PERSPECTIEF

In deze haalbaarheidsstudie is onderzocht of het mogelijk is de door de Stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem gewenste programmering ruimtelijk in te passen in Lange Wijngaardstraat 14 én of de inpassing van woningen mogelijk is, die als kostendrager voor die programmering kunnen dienen.

Het blijkt mogelijk een vijftal woningen in het gebouw te realiseren. Financieel biedt dit echter niet voldoende soelaas om de rest van het gebouw geheel gratis ter beschikking te stellen.

De Stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem wil starten met de huur van beide lokalen op de eerste verdieping.

Na verloop van tijd is ook een culturele programmering in de zalen op de begane grond denkbaar. Het is de vraag of de stichting hiervoor voldoende middelen kan verwerven. Zij gaat hiervoor aan de slag en krijgt de tijd tot vier maanden voor oplevering.

Mocht dit financieel niet lukken dan worden beide leslokalen verhuurd aan een derde partij, die idealiter tevens een rol vervult in het beheer van de zalen.

De programmering van de zalen wordt enigszins belemmerd door de geluidsrestricties, maar er blijft voldoende mogelijkheid het gewenste Educatie- en herinneringscentrum annex Cultuurplatform te realiseren.

Voor de financiering van meubilair, inrichting en audiovisuele middelen moet nog extern geld worden gevonden.

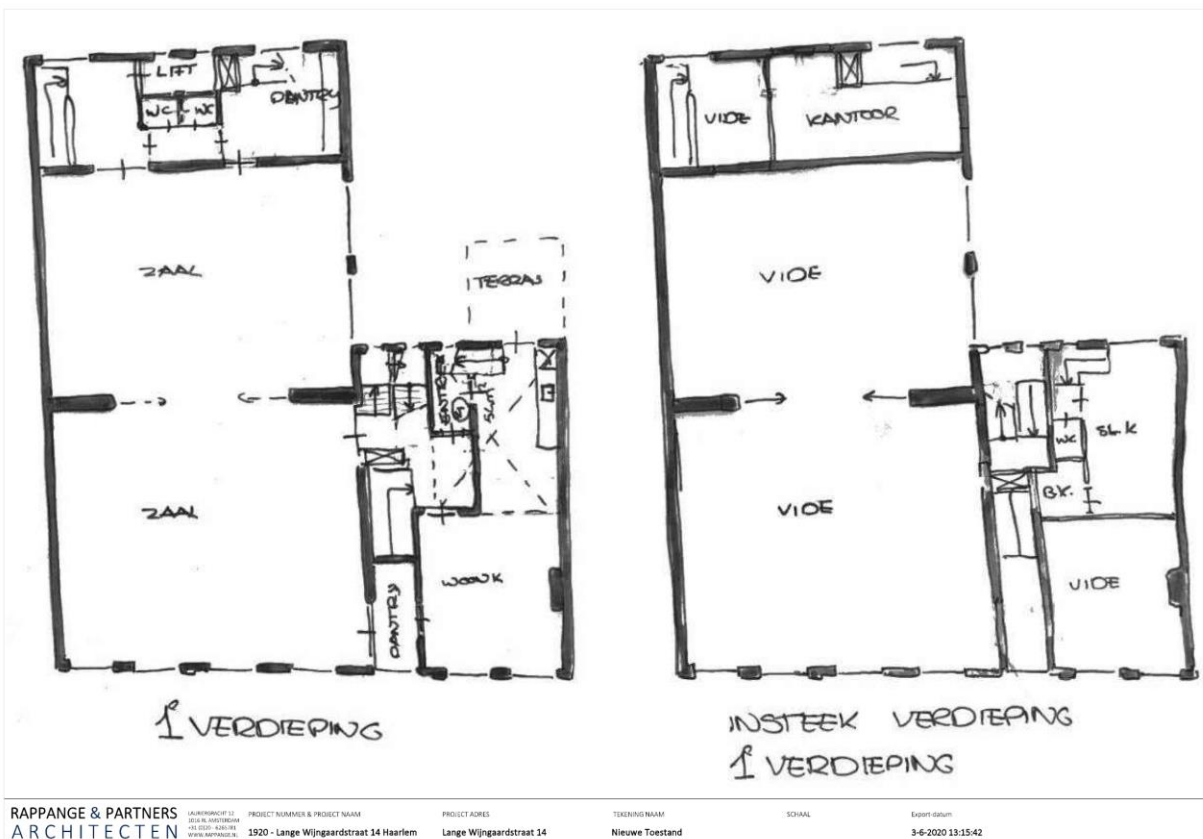
Om de herbestemming van Lange Wijngaardstraat 14 te kunnen starten moeten er nog enkele zaken uitgezocht en uitgewerkt worden:

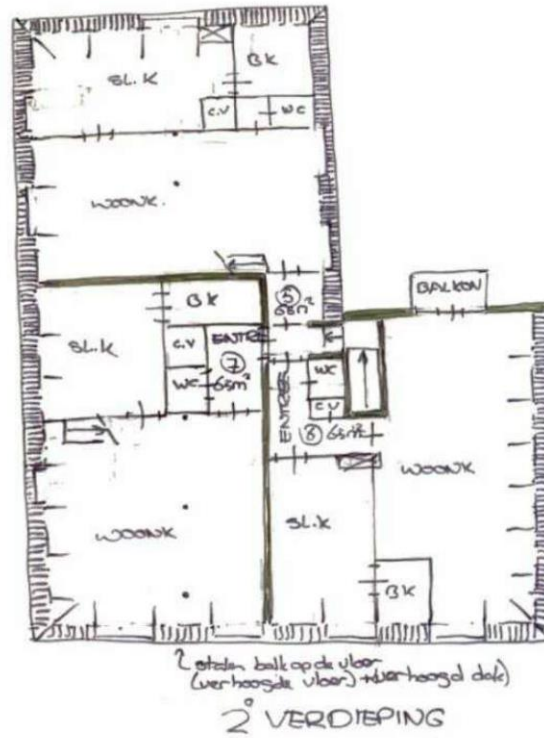
- Het opstellen van een intentieovereenkomst met de stichting Joods Gemeentegebouw Haarlem over de mogelijke huur van beide leslokalen op termijn;
- Afspraken met de stichting over de huur van de zalen op de verdieping ten behoeve van een Educatie- en herinneringscentrum annex Cultuurplatform.
- Aanpassing van het schetsontwerp. Dat gaat met name om extra toiletten ten behoeve van de zalen en een garderobe.
- Het pand kent nu de bestemming wonen. Voor de zalen moet deze worden omgezet in een bijeenkomstfunctie met ondersteunende horeca. Voor de leslokalen geldt dat ook, bovendien moet hier de bedrijfs- en kantoorfunctie worden toegevoegd. Deze bestemmingswijziging zou als kruimelgeval tegelijk met de aanvraag omgevingsvergunning in behandeling genomen kunnen worden. Van belang is te realiseren dat vanwege inspraak- en bezwaarmogelijkheden dit een langdurige procedure kan zijn.
- Het is nog niet duidelijk hoe de activiteiten van de stichting zullen worden gefinancierd, waar eventuele opbrengsten uit bestaan. De stichting zal daar het komende jaar aan werken.
- Daarnaast moet de organisatie van het gebruik van de zalen worden geadresseerd. De stichting wil dit in eerste instantie niet zelf ter hand nemen. Zij onderzoekt wel de mogelijkheid van een samenwerking met een (mogelijke) huurder (van één van) de leslokalen. Stadsherstel kan ook een rol kunnen vervullen, vanuit haar zaalverhuur van het Seinwezen.
- Het pand wordt nu gebruikt door krakers. Met of voor hen zal een oplossing gevonden moeten worden. Stadsherstel probeert hierbij een rol te spelen door vervangende (woon)ruimte te

bieden, al is de hoeveelheid bezit in Haarlem gering. Ook is het denkbaar dat bewoners van het pand na restauratie als huurder terugkeren.

- De gemeente verkoopt het pand aan Stadsherstel onder voorwaarde dat er ruimte wordt geboden aan herleving van de Joodse traditie en geschiedenis.. Gedacht kan worden aan een inspanningsverplichting van Stadsherstel om de openbare toegankelijkheid van het gebouw te waarborgen.
- Vóór verwerving moet Stadsherstel intern nog een goedkeuringstraject doorlopen. Voor de gemeente Haarlem geldt hetzelfde.

06 BIJLAGE SCHETSONTWERP





07 BIJLAGE HERSTEL STUCPLAFONDS

LANGE WIJNGAARDSTRAAT 14

Stucwerkherstel van de geornamenteerde plafonds en schouwboezem

Opdrachtgever: Stadsherstel

Rapport opgesteld door: R.A. Vliegers en F.H. Haringsma, meester restauratie stukadoors

Datum opstellen: 7 mei 2021

Inhoudsopgave

Inleiding	14
Hoofdstuk 1: Opbouw bestaande plafonds en wijze van herstel	15
Hoofdstuk 2: Bijzonderheden ten aanzien van herstel bestaande plafonds	16
Hoofdstuk 3: Foto's van de te herstellen plafonds	16
Hoofdstuk 4: De opbouw van mogelijk te vervangen delen plafond	17
Hoofdstuk 5: Verflagen	19
Samenvatting werkzaamheden stucplafonds 1e verdieping en schouwboezem Lange Wijngaardstraat 14 Haarlem	20

Inleiding.

Dit rapport is opgesteld naar aanleiding van een projectbezoek d.d. 8 april 2021 ter voorbereiding op het herstel van de geornamenteerde plafonds en de schouwboezem op de 1^e verdieping en dient ter goedkeuring, dan wel aanvulling en/ of verbetering voordat de (bouw)werkzaamheden starten.

Lange Wijngaardstraat 14 te Haarlem was het zenuwcentrum van de NederlandsIsraëlitische Gemeente Haarlem.

Foto: noordhollandsdagblad.nl, voorgevel Lange Wijngaardstraat 14 te Haarlem.



Op de navolgende vragen geeft het rapport antwoord:

- Wat is de opbouw en staat van de plafonds op de 1^e verdieping.
- Wijze van herstel geornamenteerde plafonds 1^e verdieping.
- Uitgebreide documentatie, foto's van de te herstellen plafonds.

Het rapport houdt rekening met meest recent beleid en uitgave's ten aanzien van behoud en herstel historische plafonds:

Het beleidskader monumenten wat verder ingaat op dergelijk herstelwerk.

<https://www.amsterdam.nl/beleidskadermonumenten/interieur/plafonds/>

Uitgave van de RCE t.a.v. herstel historisch plafonds.

<https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2018/01/01/conservering-enrestauratie-van-historische-stucplafonds>

Dit rapport is een momentopname van de huidige situatie en schetst de stappen om te komen tot duurzaam herstel van de geornamenteerde plafonds. Ervan uitgaande dat de tijd, klimatologische omstandigheden en ook werkzaamheden in het pand de plafonds niet verder doen verslechteren. De ruimten zijn voor wat betreft de onderliggende constructie, constructieve elementen en samenhang daartussen niet onderzocht. Aanpassingen van de constructie kunnen van invloed zijn op de huidige staat en samenhang van het plafond.

Hoofdstuk 1: Opbouw bestaande plafonds en wijze van herstel.

De basis voor het stucplafond vormt de houten vloerbalken. Aan de onderzijde van de vloerbalken zijn latten 'tengels of rachels' gespijkerd van zo'n $\pm 70 \times 20$ welke met telkens een tussenruimte van ± 70 naast elkaar zitten. Haaks daarop is het zoet water riet aangebracht. Het riet wordt tegen de latten gehouden met gegloeid koperdraad welke met gesmede nageltjes strak opgespannen is. Hierop is een eerste laag (vertinlaag) van kalk en zand aangebracht om het riet onderling te verbinden waarop na verharding een tweede uitvlak laag kalk en zand (raaplaag) is aangebracht. Voor een deel zijn toen in het werk lijsten getrokken waarna een pleisterlaag van kalk en gips op de vlakke delen is aangebracht. Kleinere lijsten zoals de plintlijst zijn na de pleisterlaag aangebracht.

De schalen in de kooflijst, ornamenten en hoekstukken zijn prefab gegoten stucornamenten. De contour van de ornamenten is uitgespaard uit de raaplaag waarna de stukken ornament met kalk en gips geplakt zijn op de vertinlaag en later opgenomen in het pleisterwerk van kalk en gips als het ware de beeltenissen op het plafond zijn geboetseerd.

Foto's zijn een voorbeeld van hoe het bestaande plafond is opgebouwd.



In de huidige situatie van de plafonds is de pleisterlaag losgeraakt van de raaplaag. Het gegloeid koperdraad waarmee het riet vast zit is verslapt door onder andere oxidatie. Plafonds dienen gezeurd te worden om losraken van de rietlaag en daarmee het stucplafond te voorkomen.

Foto als voorbeeld voor het vastzetten van de raap- en rietlaag met schroeven en ringen.



Werkwijze herstel in situ:

Plafond afsteken pleisterlaag - impregneren met diepgrondeer - vastzetten met rvs schroeven en volgplaten – voorstrijken - nieuwe pleisterlaag aanbrengen met gaas.

Bestaand lijstwerk en ornamenten vastzetten door middel van voorboren, schroeven en volgringen – schroefgaten impregneren met diepgrond en afvullen met compatibel voegmiddel.

Missende delen lijstwerk en beschadigingen opnieuw aanbrengen en/ of tussenvoegen.

Missende of zeer zwakke delen riet vervangen door stucanet. Dat geldt ook voor delen die dusdanig zijn verzakt dat deze niet gestabiliseerd kunnen worden.

Hoofdstuk 2: Bijzonderheden ten aanzien van herstel bestaande plafonds.

Er dient in het werk eerst proefondervindelijk een stuk gezekeerd te worden om te beoordelen of er voldoende samenhang zit in het plafond dan wel delen van het plafond. Om een plafond vast te zetten dient er voldoende samenhang te zitten tussen de rietlaag, vertin- en raaplaag. De hoeveelheid bindmiddelen en de laagdikte welke vroeger zijn aangehouden in combinatie met bouwfysische en klimatologische omstandigheden door de jaren kan ervoor gezorgd hebben dat de huidige structuur onvoldoende samenhang heeft. Je kunt ook wel zeggen dat de structuur van het pakket te bros is en door mechanische frictie die vrijkomt bij vastzetten van het plafond uit elkaar valt. Als proefondervindelijk wordt vastgesteld dat er onvoldoende vertrouwen is in de samenhang van bestaand materiaal zullen delen van het plafond dan wel het plafond vervangen dienen te worden.

Het is raadzaam de klimatologische omstandigheden te verbeteren en de plafonds waar nodig te stabiliseren en/ of te zekeren. In ieder geval voordat de bouwwerkzaamheden starten. De toegepaste opbouw van de constructie is gevoelig voor klimaatschommelingen alsmede mechanische belasting. Inherent aan de houten plafondconstructie is dat het plafond gevoelig is voor scheurvorming.

Lekkages hebben de samenhang van de plafonds ernstig verzwakt. We sluiten niet uit dat tussen nu en mogelijk herstel er plafonddelen losraken van de ondergrond en zo mogelijk naar beneden komen zetten. Dit met name in de achterkamer op het grote plafond aan de kant van de overloop zit het plafond en de zware lijst erg los.

Hoofdstuk 3: Foto's van de te herstellen plafonds.

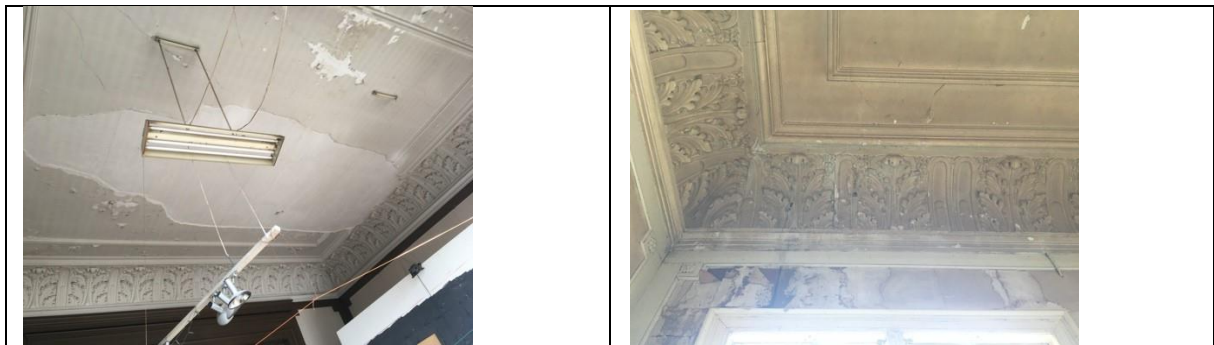
Foto overloop



Foto's achterkamer met schouw



Foto's voorkamer



Hoofdstuk 4: De opbouw van mogelijk te vervangen delen plafond.

Op delen van het plafond die vervangen worden zal eerst een pleisterdrager aangebracht dienen te worden. In dit geval stucanet. Direct tegen de bestaande nog aanwezige houten regels. Qua stucwerk eerst een vertinlaag en na voldoende droging een raap- en afwerklaag van gips.

Foto's plafondconstructie stucanet balklaag.



Hoofdstuk 5: Verflagen.

Met name de onderste/eerste verflagen zijn versteend met het stuc-oppervlak en door mechanisch wegnemen van deze eerste lagen zal blijvende schade aan het stucoppervlak ontstaan. In dit geval zou bladders wegnemen, reinigen oppervlak en opnieuw schilderen een optie zijn. Wel zal onderhoud blijven met name door de later aangebrachte lagen met kunsthars gebonden verf welke opkrullen.

Foto verflagen



De keuze voor een aan te brengen mineraal verfysteem of op basis van cellulose dan wel krijtlijm is afhankelijk van wel of niet de plafonds ontdoen van bestaande verflagen. In het werk zullen hechtproeven gedaan dienen te worden door de schilder in verband met de hechting van en op het bestaande verflagenpakket. Wegnemen van bladders en/of verflagen in samenspraak tussen stukadoor en schilder bij aanvang van het herstel. Schilderwerk aanbrengen met de kwast.

Samenvatting werkzaamheden stucplafonds 1e verdieping en schouwboezem Lange Wijngaardstraat 14 Haarlem.

Stucplafond overloop vervangen ±8 mandagen:

- Plaatsen steigervloer 2m1 onder plafond derden
- Uitnemen en opslaan ornament
- Verwijderen en afvoeren overige plafonddelen
- Aanbrengen 12 m2 stucanet
- Vertinnen, berapen en pleisteren plafond
- Ornament schoonmaken en indien nodig reproduceren en terugplaatsen
- Platte plint traditioneel aanbrengen
- Schilderwerk derden

Stucplafond voorkamer herstel in situ ±46 mandagen:

- Plaatsen steigervloer 2m1 onder plafond derden
- Afsteken spiegel van het plafond loszittende pleisterlaag, ornamenten en lijsten blijven behouden.
- Doorschroeven plafond alsmede ornamenten en lijsten, aanbrengen stucanet in plaats van slechte delen
- Vervaardigen missende lijsten, herstel bestaande lijsten
- Vervaardigen en aanbrengen middenstuk
- Vervaardigen en aanbrengen van een aantal missende of door inwerken van vocht te zwaar aangetaste kooflijst schalen ±5 stuks
- Pleisteren met gaas vlakke delen
- Schilderwerk derden

Stucplafond achterkamer herstel in situ ±49 mandagen:

- Plaatsen steigervloer 2m1 onder plafond derden
- Afsteken spiegel van het plafond loszittende pleisterlaag, ornamenten en lijsten blijven behouden
- Doorschroeven plafond alsmede ornamenten en lijsten, aanbrengen stucanet in plaats van slechte delen
- Vervaardigen missende lijsten, herstel bestaande lijsten
- Pleisteren met gaas vlakke delen
- Vervaardigen en aanbrengen van een aantal missende of door inwerken van vocht te zwaar aangetaste kooflijst schalen ±5 stuks
- Schilderwerk derden

Schouwboezem ±9 mandagen

- Plaatsen schouw en opmetselen boezem derden
- Pleisteren boezem
- In situ trekken gecanneleerde uitwendige hoeken
- Plaatsen en construeren basementen op schouw onderzijde
- Schilderwerk derden